

Asia: VN/8566/2021

Sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen kehittäminen -hanke (SOTEKO)

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot loppuraportista

Ministeriöiden OKM ja STM yhteistyönä toteutuneena hankkeessa pystyttiin hyvin yhdistämään koulutuksen ja työelämän näkökulmaa. Tavoiteasetanta oli laaja suhteessa hankkeen keston. Tämä lienee syy miksi osaan teemoista, kuten teema 2. jatkuva oppimisen rakenne sosiaali- ja terveysalalla ja teema 3. sosiaali- ja terveystalouden rakennemuutoksen ja Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskushjelman tavoitteiden tukeminen osaamista vahvistamalla vastattiin raportissa suppeasti ja suositukset jäivät toteavalle tasolle.

Lähtökohtaisesti se, että hankkeesta rajattiin pois kuntoutuksen korkeakoulutus, oli huono ratkaisu. Kuntoutuksen koulutusta tulee tarkastella osana sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutusta, koska sote-alan ammattilaisilta odotetaan tulevaisuudessa yhä enemmän yhteistyötä. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskushjelmassa kuntoutuksen osaaminen on tärkeässä roolissa vastattaessa ikääntyvän väestön, osatyökykyisten ja mielenterveyskuntoutujien tarpeisiin.

Raportti on perusteellinen kuvaus hankkeen etenemisestä ja hankkeen aikana työskennelleiden alatyöryhmien asioiden käsittelystä ja vaihtoehtoisten ratkaisujen tarkastelusta. Osaltaan tämä on varmaan syy siihen, että raportti on raskas lukea ja se vaikeuttaa raportin hyödynnettävyyttä. Tekstissä olisi voinut käyttää tekstin vahvistamista tai ydinasioiden kokoamista ja tiivistämistä esim. laatikkoon kunkin kappaleen osalta. Raportin lopussa oleva kooste ehdotuksista on hyvin ehdotukset teemoittain yhteen kokoava.

Raportin taustassa on hyödynnetty hyvin aiempia sosiaali- ja terveysalan muutosta ja osaamistarvetta tarkastelleita hankkeita ja tutkimuksia. Tuotettu tilastotieto on raportissa arvokas lisä, joka avaa lukijalle selkeästi ongelmakohtat esim. saman tasoisten korkeakoulututkintojen suorittamisesta.

Kansainvälisyyden näkökulma jää raportissa vähäiseksi. Työelämän sujuva liikkuvuus edellyttää korkeakoulututkintojen tunnistettavuutta eurooppalaisessa korkeakoulutuksen kontekstissa, ja siksi sen tarkastelu suomalaista koulutusrakennetta kehitettäessä on tärkeää.

Ylempien ammattikorkeakoulututkintojen osalta raportissa jää vähäiselle tarkastelulle siirtymä yliopistoon jatko-opiskelijaksi tohtoritutkintoon. Hankkeen tehtävien osalta oli tohtoritutkinto

rajattu pois, mutta sujuvien opiskelun polkujen tarkastelussa tulisi olla koko korkeakoulujärjestelmä. YAMK tutkinnon rinnasteisuuden tarkastelu maisterin tutkintoon jää puuttumaan opintopolkuja tarkastellessa, esim. sosionomi YAMK siirtymää sosiaalityön maisteriohjelmasta ei raportissa tarkastella. Saavuttaakseen nykyisen lainsäädännön edellyttämän sosiaalityöntekijän kelpoisuuden sosionomi (YAMK) -tutkinnon suorittanut joutuu suorittamaan sosiaalityön opintoja, mutta näiden opintojen määrää tai suorittamismahdollisuutta ei tarkastella. Sosionomi (YAMK) -tutkinto on maisterintutkinnon tasoinen (NQF7) ja sen tuottama osaaminen tulisi ottaa huomioon täysimääräisesti. Toivottavaa olisi ollut, että sosionomi YAMK tutkinnon tuottamaa osaamista olisi tarkasteltu suhteessa työelämässä tarvittavaan osaamiseen. Tällöin tarkasteluun olisi tullut ottaa myös sosiaalityön lainsäädäntö ja kelpoisuus, ja niiden muutostarve niin, että ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneen sosionomin osaamista voidaan hyödyntää sosiaalityöntekijän haasteellisissa tehtävissä.

Sama kapea näkökulma koskee myös sosionomitutkinnon tuottamaa osaamista suhteessa sosiaalityön maisteritutkintoon opiskelevien osalta. Raportissa kuvattu siltaopintojen määrä amk tutkinnosta maisteriohjelmaan on liian laaja. Sosionomi (AMK) ja yliopiston kandidaattitutkinto ovat samantasoiset ja esimerkiksi tutkinnossa tuotettujen opinnäytetöiden tasovaatimus on sama. Tällöin opinnäytetyö tulisi voida hyväksilukea kokonaisuudessaan etenkin, kun siltaopinnoissa edellytetään tutkimusmenetelmäopintoja. Sosiaalialan lainsäädäntö on tarkastelussa otettu ns. annettuna ja sen muutostarvetta ei ole arvioitu suhteessa työelämän osaamistarpeisiin esim. lasten suojelussa.

Raportin ehdotus viedä eteenpäin sosiaalialan tehtäviin suuntautuvien ammattikorkeakoulututkintojen, ylempien ammattikorkeakoulututkintojen, kandidaatin tutkintojen, maisterin tutkintojen sekä erikoistumiskoulutusten tuottamaa osaamista suhteessa osaamistarpeisiin

”Ammattikorkeakoulut ja yliopistot toteuttavat yhdessä opetussuunnitelmien tarkastelun ja kehittämistyön siten, että koulutukset vastaavat hyvinvointialueiden tulevaisuuden tarpeisiin ja tukevat tehtäväjaon kehittämistä”

jää toteavalle tasolle ja edellyttää uuden kehittämishankkeen käynnistämistä

Näkemyksenne koskien ehdotuksia sosiaalialan siirtymien sujuvoittamiseksi korkeakoulusektorien välillä (ehdotukset 1-6)

Mitä sosiaalialan siirtymiä koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

-

Näkemyksenne koskien ehdotuksia terveysalan koulutuksen siirtyminen sujuvoittamiseksi korkeakoulusektorien välillä (ehdotukset 7-11)

Ehdotukset terveysalan siirtymien sujuvoittamiseksi korkeakoulusektorien välillä

Ehdotuksen 9 kirjaus enintään 60 op täydentävistä opinnoista siirryttäessä amk tutkinnosta yliopiston terveystieteiden maisteriohjelmaan on liian suuri. Terveysalan opintopoluissa ammattikorkeakoulusta yliopiston maisteritutkintoon tulee tavoitteena olla koko ammattikorkeakoulututkinnon 210 (- 240) op hyväksi lukeminen terveystieteen maisterin tutkintoon. Tämä vastaa myös Bolognana prosessin mukaista korkeakoulujen sykliä. Tämän olisi voinut raportissa tuoda selkeämmin esille.

Esimerkiksi opinnäytetyö, joka ammattikorkeakoulussa tehdään on laajuudeltaan 15 op ja se tulisi rinnastaa yliopiston kandidaatin tutkielmaan. Muutoinkin ahotointia ja osaamisen tunnistamista ja tunnustamista tulisi lisätä yliopistoissa, esim. osaamisen näyttöjä kehittämällä.

Sairaanhoitaja AMK tutkinnon 30 op täydentävät opinnot eivät kokonaisuudessaan voi olla edellytys yliopiston maisterin tutkintoon edellytettävänä ristiinopiskeluna suoritettuina opintoina, koska opiskelijoilla on tarvetta syventää tai laajentaa myös hoitotyön sisällöllistä osaamista. Ratkaisuna on ammattikorkeakoulujen perustutkintojen ja yliopistojen kandidaattitutkintojen opetussuunnitelmien tuottaman osaamisen vertailu ja rinnastaminen.

Mitä terveystieteiden siirtymiä koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

-

Näkemyksenne ehdotuksista kaksoistutkintojen kehittämiseksi (ehdotukset 12-13)

Ehdotukset kaksoistutkintojen kehittämiseksi.

Kaksoistutkintoihin esitetyt ratkaisut on selvitetty laajasti eri vaihtoehtoja tarkastellen ja esitetyt ehdotukset ovat selkeät ja perustellut.

Mitä kaksoistutkintoja koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomoida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

-

Näkemyksenne korkeakoulujen sosiaali- ja terveystieteiden vetovoimaa ja harjoittelua koskevista ehdotuksista (ehdotukset 14-35)

Laadukas, turvallinen ja opiskelijoiden toimijuutta edistävä harjoittelu sote-alan korkeakoulutuksen vetovoimana

Teeman alla olevat ehdotukset sisältävä päällekkäisyyttä sosiaali- ja terveystieteiden korkeakoulutuksen vetovoiman ja harjoittelun kehittämiseksi teeman ehdotusten 21-24 kanssa. Monialainen harjoittelu ja sen toimintamallin kehittäminen korostuu tässä teemassa esitetyissä suosituksissa painokkaammin (ehdotus 33). Monialaisen yhteistyöosaamisen vahvistaminen tutkintokoulutuksessa on tärkeää sosiaali- ja terveystieteillä nyt ja tulevaisuudessa.

Mitä vetovoimaa ja harjoittelua koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

Sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen ja työelämän vetovoimaa kehitettävä yhdessä

Ehdotukset sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen vetovoiman ja harjoittelun kehittämiseksi eivät tuo mitään oleellisesti uutta ja merkittävää ehdotusta vetovoiman lisäämiseen. Erittäin tärkeää on huolella seurata vetovoiman suuntaa, joka tarkoittaa sitä, että hakijamäärien lisäksi seurataan keskeyttäneiden ja alalta poissiirtyvien määrää. Erikoistumiskoulutusten tarkastelu raportissa urapolkuna ja siten alan vetovoimaa ja myös pitovoimaa lisäävänä tekijänä jää hyvin vähäiselle painotukselle. Organisaatioiden johtamisen koulutus työhyvinvoinnin tukemiseen ja monialaisen osaamisen johtamiseen edellyttää suunnitelmallisia toimenpiteitä ja taloudellisia resursseja.

Kansainvälisten koulutusohjelmien harjoittelun ja kielen oppimisen kehittäminen

Raportin ehdotuksissa nostetaan hyvin esille keskeiset asiat, joita ovat harjoittelupaikkojen määrä eli riittävyys, harjoittelun ohjaus kielenä englanti ja selkokieli opiskelijoiden suomen kielen osaamisen vahvistamisessa, sekä työyhteisöjen monikulttuurisuus osaamisen vahvistaminen. Edellä mainittuihin tavoitteisiin pääseminen edellyttää, että työyhteisöissä tunnustetaan kansainvälisten opiskelijoiden ohjaamisen vahvuudet ja heikkoudet, ja jopa vallitsevat esteet. Esimerkkinä se, että työnantaja määrittää ohjauskieleksi vain suomen ja ruotsin. Kansainvälisten opiskelijoiden lisääminen sotealan tutkinto-ohjelmissa harjoittelun sujuvuuden takaamiseksi edellyttää lisäpanostusta työelämän ja koulutuksen kesken. Työpaikoille tarvitaan koulutuksellista lisätukea ja uusien toimintamallien kehittämistä sekä selko kielen asiantuntijuuden resurssia.

Sosiaali- ja terveysalan korkeakoulutuksen vetovoimana moninaiset urapolut, mahdollisuudet erikoistumiseen ja alan hyvä työllistyvyys

Raportissa nostetaan esille hyvin ne mahdollisuudet, joihin tulee panostaa, jotta alan vetovoimaa voidaan ylläpitää ja jopa lisätä. Kaikki raportissa mainitut toimenpiteet (urapolut, tutkintoa täydentävät koulutukset ja harjoittelu laatu) edellyttävät tiivistä yhteistyötä työelämän ja koulutuksen kesken, ja siksi korkeakoulujen ja työelämän yhteistyön suunnitelmallisuutta ja tavoitteellisuutta tulee tarkastella osana TKKIO kokonaisuutta Hyvinvointi- ja myös Yhteistoiminta-alueilla. Palkallisen harjoittelun tavoittelemisen on erittäin tärkeää alan vetovoiman ja myös nopean työelämän siirtymisen kannalta.

TKI-toiminta osana opintoja ja työkuva tukee koulutuksen vetovoimaa

TKI toiminnan osalta on nostettu hyvin esille hankkeissa oppiminen ja sote alan käytäntöjen ja kehittäminen osana opintoja. Opetussuunnitelmien ja pedagogiikan kehittämistä on jo tehty ammattikorkeakouluissa hanke-/ projektioppimista vahvistaen, ja siten mahdollisuudet sen edelleen kehittämiseksi ja syventämiseksi ovat hyvät.

Näkemyksenne jatkuvaa oppimista koskevista ehdotuksista (ehdotukset 36-42)

Jatkuva oppiminen

Teemaan liittyvät ehdotukset nostavat hyvin esille työelämän tarpeisiin vastaavan osaamisen kehittämisen ja laajat osaamisen kehittämisen sisällöt ja keinot. Yhteistoiminta alueen tasoinen koulutuksen ja palvelujärjestelmän kehittämisen suunnittelu korostuu suosituksessa 38, mutta myös hyvinvointialueilla on alueeseen pohjautuvia kehittämistarpeita ja mahdollisia osaamisen kapeikkoja, joihin korkeakoulujen ja työelämän yhteistyössä suunniteltavilla koulutuksilla ja kehittämishankkeilla voidaan vastata.

Raportissa esiin nostetut tutkintoihin sisällytettävät osaamiskokonaisuudet ovat mahdollisuus tarjota työelämälle uutta ja päivittävää osaamista, mutta niidenkin toteuttaminen vaatii resursseja, joka raportissa tuodaan hyvin esille (39). Korkeakoulujen ja työelämän yhdessä tekemä osaamisen ennakoitavuus pitkäjärjestyksessä ja tavoitteellisesti on perusta osaamiskokonaisuuksien rakentamiseen. Raportissa olisi voinut olla ehdotus osaamisen ennakoitavuuden osalta.

Digivisio mainitaan ehdotuksessa 41, mutta se jää hyvin toteavalle ja yleiselle tasolle. Näkemys siitä miten digivisiossa tulisi huomioida alan jatkuva oppiminen ei tule esille.

Täydennyskoulutuksen rahoituksen haasteellisuus ja tarve sen selkeyttämiseen tulee raportissa hyvin esille.

Mitä jatkuvaa oppimista koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomioida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

-

Näkemyksenne mielenterveyspalvelujen osaamistarpeisiin vastaavan koulutuksen kehittämisestä (ehdotukset 43-50)

Mielenterveyspalveluiden osaamistarpeisiin vastaaminen

Teemassa esitetyt ehdotukset liittyvät hyvin tarvittavan mielenterveyspalveluiden edellyttämän osaamisen perustutkintojen tuottaman osaamisen tarkasteluun, jossa korostuu ammattiryhmittäinen osaamisen määrittäminen opetussuunnitelmissa. Erikoistumiskoulutusten merkitys laajemman ja syvemmän mielenterveystyön osaamisen varmistamisessa huomioidaan myös raportissa.

Mitä mielenterveyspalvelujen osaamistarpeisiin vastaavan koulutuksen kehittämistä koskevien ehdotusten toimeenpanossa tulisi huomoida? Miten edustamanne organisaatio voi tukea ehdotuksia?

-

Näkemyksenne sote-uudistusten edellyttämiä osaamistarpeita koskevista ehdotuksista (ehdotukset 51-54 ja luku 7)

SOTE-uudistuksen edellyttämiin osaamistarpeisiin vastaaminen

Teeman osalta raportissa nostetaan esille sisällöllinen ja pedagoginen kehittäminen sekä oppimisympäristöjen kehittäminen, joita tehdään yhteistyössä työelämän ja koulutuksen kanssa. Raportin ehdotukset jäävät yleiselle, toteavalle tasolle. Toivottavaa olisi ollut ehdotukset siitä mitkä ovat ne rakenteet, jotka tukevat yhteistyötä korkeakoulujen ja työelämän kesken osaamisen edellyttämän sisällön ja pedagogisten ratkaisujen osalta.

Raportin ehdotuksessa 53 tuodaan esille monialaisten opintojen lisäämisen mahdollisuus tutkintoon johtavassa koulutuksessa siten, että sosiaali- ja terveysalan koulutukseen tuodaan uusia näkökulmia

esimerkiksi käyttäytymistieteiden, ICT:n, teknologian, tuotantotalouden ja taloustieteen aloilta. Tämä on erittäin kannatettavaa samoin kuin ristiin opiskelun esteiden purkaminen.

Ojanen Sonja

Laurea-ammattikorkeakoulu Oy - Salla Seppänen, korkeakouluyksikön johtaja